

Рівненський державний гуманітарний університет

**ПСИХОЛОГІЯ:
РЕАЛЬНІСТЬ І ПЕРСПЕКТИВИ**

Збірник наукових праць

Випуск 4

Рівне – 2015

**Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет**

**ПСИХОЛОГІЯ:
РЕАЛЬНІСТЬ І ПЕРСПЕКТИВИ**

Збірник наукових праць

Випуск 4

Рівне – 2015

ББК 88

П 86

УДК 316.627:159.9

Психологія: реальність і перспективи: Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету. - Випуск 4 - Рівне: РДГУ, 2015 – 300 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем психології.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, вихователів, учителів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Павелків Роман Володимирович - доктор психологічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної та навчально-методичної роботи, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету

Заступник головного редактора:

Безлюдна Валентина Іванівна - кандидат педагогічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ

Максименко Сергій Дмитрович – академік-секретар відділення психології, вікової фізіології дефектології НАПН України, дійсний член НАПН України, директор Інституту психології ім. Г. С. Костюка

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології та психотерапії Рівненського державного гуманітарного університету;

Юрченко Вікторія Миколаївна – доктор психологічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету;

Михальчук Наталія Олександрівна – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і практики англійської мови та прикладної лінгвістики Рівненського державного гуманітарного університету

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор кафедри практичної психології та психотерапії Рівненського державного гуманітарного університету;

Петренко Оксана Борисівна – доктор педагогічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології, завідувач кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Шугасва Людмила Михайлівна – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії Рівненського державного гуманітарного університету;

Пасічник Ігор Демидович – доктор психологічних наук, професор кафедри психолого-педагогічних дисциплін, ректор Національного університету «Острозька академія»;

Вірна Жанна Петрівна – доктор психологічних наук, професор, декан факультету психології Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки;

Гошовський Ярослав Олександрович – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри педагогічної та вікової психології Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки;

Воробйов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор, перший проректор, завідувач кафедри загальної психології та психодіагностики Рівненського державного гуманітарного університету;

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи, завідувач кафедри педагогіки і психології (дошкільної і корекційної) Рівненського державного гуманітарного університету;

Корчакова Наталія Вікторівна – кандидат психологічних наук, доцент кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету (**відповідальний секретар**);

Созонюк Ольга Степанівна – кандидат психологічних наук, доцент кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету;

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 8 від 27 березня 2015 р.).

Свідоцтво про державну реєстрацію **Серія КВ №18713-7513Р**

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи не рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет.e-mail: pavelkiv_rv@ukr.net

ЗАВДАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СЛУЖБИ РДГУ

Стаття присвячена дослідженню ролі психологічної служби в освітньому просторі вищого навчального закладу з урахуванням культурних, соціальних, економічних реалій навколишнього світу. Висвітлюються основні завдання діяльності психологічної служби ВНЗ щодо психологічної підтримки і супроводу студентів у їхньому особистісному та професійному розвитку.

Ключові слова: психологічна служба, вищий навчальний заклад, особистість, професійний розвиток, психологічний супровід, психологічна допомога.

Постановка проблеми. Протягом останніх років психологічна служба посідає заслужене місце в національній системі освіти, розв'язуючи безліч завдань, спрямованих на розвиток зрілої особистості і здорового суспільства. Зазначимо, що створення психологічної служби у ВНЗ відкриває широкі можливості у вирішенні численних завдань гуманізації освіти, оскільки поєднання професійної освіти та практичної психології створює унікальні умови для розробки та впровадження нових корекційних, розвивальних програм навчання, підвищення психологічної культури педагогічних працівників ВНЗ, переорієнтації всієї системи вищої освіти на студента, на його індивідуальний розвиток як особистості та майбутнього фахівця.

Студентський вік – це період юності, коли ще відбувається становлення особистості, і тому кінцевою метою роботи психологічної служби має бути життєве, особистісне, соціальне і професійне самовизначення студента, його адаптація до ринкових умов. Психологічна готовність увійти в доросле життя і зайняти в ньому гідне місце не означає завершення в своєму формуванні психологічних структур і якостей. Визначається вона сформованістю психологічних утворень і механізмів, які забезпечать майбутньому спеціалісту можливість безперервного особистісно-професійного зростання. Саме за забезпечення цієї можливості і відповідальна, на нашу думку, вузівська психологічна служба, в цьому і полягає основний смисл її діяльності, ефективність якої буде перевірено і через постійні зв'язки з випускниками університету. Проте, на сьогодні, недостатньо представленими є дослідження щодо методологічних основ організації психологічної служби ВНЗ, уявлення про пріоритетні цілі та завдання діяльності в сучасних умовах інноваційних трансформацій у системі вищої освіти.

Мета статті полягає у розкритті ролі, значення та завдань психологічної служби в освітньому просторі ВНЗ у контексті особистісного та професійного розвитку студентів.

Виклад основного матеріалу. Сприятливою передумовою для створення і розвитку психологічної служби ВНЗ стало узагальнення досвіду в області організації і функціонування психологічної служби в системі освіти, наукове обґрунтування її практичної організації (К.А. Абульханова-Славська, М.Р. Бітянова, Л.Ф. Бурлачук, Ю.З. Гільбух, К.М. Гуревич, І.В. Дубровіна, Ю.М. Забродин, Е.А. Клімов, К.К. Обозов, Р.В. Овчарова, В.Г. Панок, А.М. Прихожан Н.І. Рейнвальд та ін.).

Проте в роботі психологічної служби є чимало труднощів, які, у першу чергу, пов'язані з нерозумінням ролі практичного психолога в підвищенні ефективності навчально-виховного процесу оскільки кваліфікована робота практичних психологів може докорінно змінити загальну освітню ситуацію в навчальному закладі на краще. Так, психологічна служба спроможна вирішувати широкий спектр нагальних проблем ВНЗ: надання психологічної допомоги студентам, викладачам, робота з виявлення причин відхилень у розвитку особистості студента, профілактика та корекція такого роду відхилень, гармонізація соціально-психологічного клімату в педагогічному та студентському колективах [3, 6].

З метою збереження психологічного здоров'я студентів кожному практичному психологу та представникам викладацького колективу важливо знати про закономірності виникнення та перебігу стресових станів в студентів. Актуальність цієї проблеми пов'язана з інтенсивними інтелектуальними, емоційними, особистісними навантаженнями, якими характеризується сучасний навчальний процес. Поряд із цим, діють також інтенсивні соціальні, економічні, екологічні фактори, на які не може не відгукнутися ще не зовсім стійка психіка молодшої людини з її чутливою емоційною сферою.

Аналіз наукових джерел переконує, що у зв'язку із вищезазначеним, існує проблема психологічного забезпечення діяльності ВНЗ, переорієнтації роботи психологічної служби щодо створення умов для індивідуального розвитку студента, формування його як особистості з урахуванням потреб віку та їхньої реалізації шляхом психолого-педагогічного супроводу та психологічної підтримки (М.Р. Бітянова, Н.Г. Обухова, Ю.В. Слюсарев, А.Г. Асмолов, Е.В. Бондаревська, І.А. Волошина, Л.Я. Газман, І.В. Дубровіна, А.Г. Лідерс, А.С. Ткаченко і ін.). Здійснення практичним психологом будь-яких заходів, перш за все, повинно цілеспрямовано орієнтуватися на збереження психологічного здоров'я студентів, що передбачає допомогу їм в оволодінні засобами саморозуміння, самосприйняття та саморозвитку в контексті гуманістичної взаємодії з його оточенням.

Провівши аналіз наукових джерел та емпіричних досліджень практичних психологів, можна зробити висновки про деякі особливості функціонування психологічної служби системи вищої освіти, яка перебуває в стані постійного динамічного саморозвитку. Це передбачає створення умов для успішної адаптації студента, як процесу набуття ним соціально-психологічного статусу, формування і ствердження його як особистості, входження в активне громадське життя. Тож природно, що діяльність практичного психолога має бути

спрямована на оптимізацію навчально-виховного процесу та розвиток особистісної зрілості й соціальної компетентності молоді [1, 3].

Робота психологічної служби в освітньому закладі, перш за все, повинна розпочинатися із її змістовного планування. Оскільки від раціонального розподілу зусиль залежить ефективність роботи. На початковому етапі психологам варто вивчити запит та визначити напрями своєї діяльності, які б розглядали проблеми саме того навчального закладу, у якому проводиться робота. Потім слід скласти план, який передбачатиме види діяльності з вирішення актуальної соціально-психологічної проблеми. Слід пам'ятати, що робота за будь-яким напрямом стає більш ефективною завдяки співпраці психологів з педагогічним колективом, батьками, адміністрацією навчального закладу та спеціалістами з різних соціальних служб, правових, медичних установ тощо. Така взаємодія дає змогу здійснювати інтегрований підхід щодо соціально-психологічного супроводу студентської молоді в сучасних умовах.

Вирішення соціально-психологічної проблем студентства здійснюється засобами певних видів діяльності психолога. До основних видів діяльності практичних психологів психологічної служби належать: психодіагностика, консультування, корекційно-відновлювальна, розвивальна, навчальна, організаційно-методична робота, психологічна просвіта та зв'язки з громадськістю. З кожного напрямку психолог визначає зміст своєї діяльності, що має бути адекватним висунутій проблемі та спрямованим на поетапне її вирішення. Методичне та психодіагностичне забезпечення роботи служби має відповідати стандартам, згідно з наказом Міністерства освіти про психологічну службу в системі освіти України [2].

Річний план роботи психологічної служби ВНЗ є окремим розділом річного плану роботи навчального закладу. Тому у плані психологам психологічної служби слід зазначати ті загальноуніверситетські заходи, у яких вони беруть участь. Це може бути навчально-практичний семінар, „круглий стіл”, психолого-педагогічний консиліум, конференція тощо. Обов'язково слід вказувати тематику таких заходів та психологічні аспекти, що розглядаються. Особливу увагу потрібно приділяти плануванню масових досліджень. Варто оцінити доречність проведення психодіагностичної та соціологічної роботи. Продумати шляхи використання одержаних результатів: чи то виявлення студентів з певними труднощами в адаптації для побудови адекватної психокорекційної роботи, чи то визначення особливостей стану навчально-виховного процесу для його подальшої оптимізації тощо.

Перед тим, як проводити соціально-психологічні дослідження або масову психодіагностику, слід скласти програму дослідження, в якій визначається актуальність проблеми, об'єкт і предмет дослідження, мета, завдання, категорія студентів, перелік діагностичних методів і методик, що використовуються, та їх спрямованість. Психодіагностичні методики, що використовуються практичними психологами у дослідженні, мають пройти обов'язкову експертизу в установленому порядку. За результатами дослідження обов'язковим є складання аналітичного звіту, де відзначаються середні показники вибірки, загальні тенденції розвитку, психологічний прогноз та загальні рекомендації.

Одним із засобів підвищення ефективності роботи практичних психологів психологічної служби ВНЗ є системний контроль за їхньою діяльністю та адресна методична допомога. Така робота передбачає: надання допомоги практичним психологам у побудові діяльності на основі окреслених пріоритетних напрямів, сприяння підвищенню їхньої кваліфікації, залучення до участі в наукових конференціях, семінарах, організація обміну досвідом тощо. Важливим є також збагачення науково-методичної бази наукових лабораторій при кафедрах психології. Уміння планувати свою роботу та грамотне її ведення, аналіз проведених заходів забезпечить системність, плановірність, професійність діяльності психологічної служби ВНЗ.

Можна стверджувати, що основними в діяльності психологічної служби ВНЗ є завдання психологічної підтримки і супроводу студентів у їхньому професійному розвитку. Э.Ф. Зеєр у своїх дослідженнях представив технологію психологічного супроводу студентів у професійній освіті. Вирішення завдань психологічного супроводу він співвідносить з етапами професійного навчання: адаптацією, інтенсифікацією та ідентифікацією. Вважає, що на етапі адаптації (перший курс) – завдання психологічної служби полягає в наданні допомоги студентові в адаптації до нових умов життєдіяльності. Тому в технологічну програму цієї роботи входять: діагностика готовності до навчально-пізнавальної діяльності, мотивів навчання, ціннісних орієнтацій, соціально-психологічних установок; допомога в розвитку учбових умінь і регуляції своєї життєдіяльності; психологічна підтримка першокурсників у подоланні труднощів самостійного життя і вибудовуванні комфортних взаємин з однокурсниками і педагогами; консультування першокурсників, що розчарувалися у вибраній спеціальності; корекція професійного самовизначення при компромісному виборі професії.

На відносно благополучному етапі інтенсифікації (другий і третій курси) функції психологічної служби зводяться до діагностики особистісного й інтелектуального розвитку, надання допомоги в вирішенні проблем, що виникають у взаєминах з однолітками і педагогами, а також в суто особистих стосунках. Відповідно тут необхідні технології розвиваючої діагностики, психологічного консультування, корекції особистісного й інтелектуального профілів.

На етапі ідентифікації (четвертий і п'ятий курси) завдання психологічної служби полягають «у фінішній діагностиці професійних здібностей, допомозі в знаходженні професійного поля реалізації себе, підтримці в знаходженні сенсу майбутньої життєдіяльності. Головне – допомогти випускникам професійно самовизначитися і знайти місце роботи» [5].

Що стосується діяльності психологічної служби Рівненського державного гуманітарного університету, то вона є необхідним компонентом системи освіти у вищих навчальних закладах на сучасному етапі розвитку

суспільства і в перспективі. Доцільність її визначається нагальною потребою ВНЗ в такій організації своєї діяльності, яка б забезпечила розвиток індивідуальних здібностей і творчого ставлення до життя і майбутньої професії кожного студента. Організація і структура діяльності служби психологічного супроводу студентів у РДГУ побудована на досвіді професійних установ вищої освіти: разом з лабораторіями, що організовані при трьох кафедрах психології і реалізують психологічну підтримку студентів різних факультетів, існують спеціальні центри в структурі психолого-природничого факультету, які визначають специфіку діяльності психологічної служби залежно від реалій сьогодення.

Структура психологічної служби Рівненського державного гуманітарного університету включає три сектори:

1. Психолого-консультативної допомоги.
2. Лабораторія тренінгової роботи.
3. Науково-дослідницький сектор.

Основним дорадчим органом психологічної служби є психологічний консилиум, а план її роботи

узгоджується з планами роботи кафедр психології. Основним змістом роботи психологічної служби є:

- розробка професіограм фахівців і створення на цій основі пакета конкретних психодіагностичних методик, опитувальників, анкет, програм бесід з абітурієнтами, з метою визначення рівня сформованості особистісних та когнітивних якостей абітурієнта, їх схильності до педагогічної діяльності;
- розробка і реалізація програм полегшення адаптації студентів до умов вузівського навчання, оволодіння ними новими прийомами навчальної роботи, формування прагнення до самостійної навчальної роботи;
- розробка програм, спрямованих на формування у студентів професійної мотивації, розгортання процесів самореалізації, формування професійно значущих якостей, навичок поведінки, засвоєння професійних ролей, форм спілкування, необхідних для успішного виконання майбутньої професійної діяльності;
- створення психологічного лекторію для викладачів та студентів, популяризація психологічної літератури; психологічна просвіта викладачів та студентів, підвищення їх психологічної культури;
- психологічна допомога викладачам у їхньому професійному самовдосконаленні: формувати вміння налагоджувати взаємодію зі студентами, здійснювати пошук оптимальних способів педагогічного впливу, розвивати навички організації оптимальних умов педагогічної діяльності;
- психологічний супровід молодих викладачів-початківців у період первинної професійної адаптації;
- допомога студентам і викладачам у навчальних ситуаціях, що викликають значну емоційну напругу;
- проведення індивідуальних бесід, консультацій, тренінгів, спрямованих на інтеграцію студентів і викладачів, узгодження їх особистих та соціальних інтересів;
- розробка та впровадження розвивальних, корекційних програм, спрямованих на становлення навчальної діяльності та особистісне зростання;
- проведення індивідуальних і групових консультацій, соціально-психологічних і особистісних тренінгів;
- формування психологічної культури студентів, батьків, викладачів.

Таким чином, психологічна служба нашого університету є складним інтегральним утворенням і представлена в трьох різних аспектах:

Науковий аспект ґрунтується на знаннях з педагогічної і вікової психології, передбачає вивчення закономірностей психічного розвитку і особистісно-професійного формування майбутнього спеціаліста з метою розробки способів, засобів і методів професійного застосування психологічних знань в умовах сучасного вищого навчального закладу. Його основне завдання полягає у розробці методологічних проблем вузівської психологічної служби. Основна функція виконавців – наукові дослідження, теоретичне обґрунтування і розробка психодіагностичних, психокорекційних (чи розвивальних) методів роботи у вузівській психологічній службі.

Прикладний аспект передбачає використання психологічних знань працівниками ВНЗ. Головними „дійовими особами” цього напрямку є професорсько-викладацький склад закладу, який самостійно чи спільно з психологами використовує і асимілює новітні дані при складанні навчальних програм і планів, створенні підручників, дидактичних і методичних матеріалів, в роботі кураторів груп. Тому основне завдання цього напрямку – психологічне забезпечення всього процесу навчання і виховання.

Практичний аспект психологічної служби університету забезпечують вузівські психологи, завдання яких – безпосередня робота зі студентами, викладачами, батьками з розв'язання конкретних особистісних проблем.

Створення за ініціативою ректорату університету психологічної служби у нашому університеті вимагає перегляду і подальшого розвитку одночасно всіх вказаних напрямків, оскільки функціонування прикладного і практичного аспектів психологічної служби повністю залежить від наукового.

Враховуючи багато профільність напрямів роботи психологічної служби університету, на нашу думку, слід орієнтуватись на два основні напрямки діяльності такої служби: актуальний і перспективний.

Актуальний напрямок повинен бути орієнтований на розв'язання злободенних проблем, пов'язаних з труднощами у навчанні, складанні іспитів, спілкуванні як з товаришами, так і з викладачами, особистісними проблемами. Практика показує, що на сьогодні у нашого студентства багато таких проблем, і надання допомоги у їх розв'язанні – суттєве завдання психологічної служби. Саме у цьому напрямку і робляться перші кроки у нашому університеті: відкрито кабінет психологічного консультування при кафедрах вікової і педагогічної психології та загальної психології та психодіагностики, створено студентський психологічний клуб з надання психологічної допомоги студентам на час екзаменаційних іспитів. Кваліфіковані спеціалісти допомагають

студентам справитись з передезаменаційною тривожністю, фрустрацією, зняти стресовий стан, знайомлять зі способами підвищення логічного запам'ятовування інформації і т. ін.

Перспективний напрямок розвитку психологічної служби в університеті ми вбачаємо у розвитку, становленні індивідуальності кожного студента як майбутнього фахівця, у формуванні його психологічної готовності до роботи з дітьми за обраною професією.

В обговоренні проблеми роботи психологічної служби обов'язково постає питання щодо її кадрового складу та рівня його кваліфікації, який, за сучасними вимогами, повинен бути надзвичайно високим, оскільки студентський контингент ВНЗ є дуже непростий, з великою кількістю психологічних труднощів. Проте сьогодні відчувається гостра нестача кваліфікованих кадрів. У психологічну службу ВНЗ часто потрапляють «випадкові» та тимчасові люди. Отже, виникає загроза дискредитації професії практичного психолога як в очах своїх колег так і решти працівників ВНЗ. У зв'язку із цим існує потреба в удосконаленні системи підготовки психологічних кадрів та в упорядкуванні підбору кадрів для психологічної служби ВНЗ. Ефективність діяльності практичного психолога визначається рівнем його професійної підготовки, яка включає не лише хороші знання загальної, вікової і педагогічної психології, психології розвитку і т.д., передбачає не лише високий рівень володіння різноманітними методами обстеження особистості студента, але й здатність професійно інтерпретувати одержані дані та надавати консультаційну допомогу. Практичний психолог повинен володіти такими складними видами діяльності практичної психології, як психопрофілактика, психодіагностика, психокорекція, психологічна консультація, створення і ведення тренінгів. А тому становлення психологічної служби в університеті ставить завдання і спеціальної підготовки фахівців до здійснення такої роботи.

У перспективі функціонування психологічної служби в університеті дасть можливість організувати на її базі проходження психологічної практики студентів-психологів з основ діагностики та психологічного консультування, використання її надбань та матеріалів для написання бакалаврських, дипломних і магістерських робіт. Звичайно, багато аспектів роботи психологічної служби не є новими і постійно виконуються викладачами кафедр психології, але створення системи психологічної служби в університеті дало змогу значно підвищити рівень діяльності різних підрозділів університету.

Висновки. Отже, завданням психологічної служби ВНЗ є сприяння психічному, психофізичному і особистісному розвитку студентів у процесі навчання. Конкретними завданнями психологічної служби у зв'язку із цим є такі: психологічний супровід та допомога студентам, відповідно до їхніх вікових особливостей та курсу навчання, в оволодінні засобами саморозуміння, самоприйняття й саморозвитку в контексті гуманістичної взаємодії з оточуючими в умовах культурних, соціальних, економічних і екологічних реалій навколишнього світу; реалізація в роботі з студентами можливостей, резервів розвитку юнацького віку; розвиток індивідуальних особливостей студентів, їх інтересів, здібностей, відчуттів, стосунків, захоплень, життєвих планів тощо; створення сприятливого для розвитку особистості студента психологічного клімату в навчальному закладі, що визначається організацією продуктивного спілкування студентів з педагогами та однолітками; надання своєчасної психологічної допомоги і підтримки як студентам так і всім іншим учасникам педагогічного процесу. Загалом діяльність психологічної служби ВНЗ повинна включати створення сприятливих психолого-педагогічних умов, що забезпечують духовний розвиток кожного студента та викладача, душевний комфорт, що є основою психологічного здоров'я.

Список використаних джерел

1. Інструктивно-методичні рекомендації щодо діяльності працівників психологічної служби у 2012/2013 н. р. [Електронний ресурс]: Лист МОНмолоді і спорт від 19.07.2012 р. № 1/9-517. – Режим доступу: <http://psyua.com.ua/page/zakon.php>.
2. «Про затвердження Положення про психологічну службу системи освіти України». Наказ № 127 від 03.05.99 (із змінами, внесеними згідно з Наказом МОН N 439 (z0570-01) від 07.06.2001) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.osvita.ua/Ser_osc/3076
3. Блудова Л. Роль психологічної служби в навчально-виховній роботі // Освіта. Технікуми, коледжі. – 2004. - № 1. – С.31-37.
4. Діяльність психологічної служби: методичні та етичні акценти: методичний посібник / упорядник К.М. Муліка. – Полтава: ПОППО, 2007. – 156 с.
5. Зеер Э. Ф. Психология профессий: учеб. пособ. для студентов вузов / Э. Ф. Зеер. – М.: Академический проект; Екатеринбург: Деловая книга, 2003. – 336 с.
6. Науково-методичні засади діяльності психологічної служби: [навч.-метод. посіб.]: в 2 т. / за ред. В.Г. Панка, І.І. Цушка. – К.: Ніка-Центр, 2005.
7. Панок В. Г. Психологічна служба у вищому навчальному закладі / В. Г. Панок // Актуальні проблеми психології: збірник наукових праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України. – К.: Логос, 2008. – Т. 7. – Вип. 13. – С. 119-124.
8. Попланова Т.А. Психолого-педагогическое сопровождение учащихся / Т.А. Попланова // Профессиональное образование. – 2006. - № 5. – С.20-25.

References

1. Instruktyvno-metodychni rekomendatsii shchodo diialnosti pratsivnykiv psykholohichnoi sluzhby u 2012/2013 n. r. [Elektronnyi resurs]: Lyst MONmolodi i sport vid 19.07.2012 r. № 1/9-517. – Rezhym dostupu: <http://psyua.com.ua/page/zakon.php>.
2. «Pro zatverdzhennia Polozhennia pro psykholohichnu sluzhbu systemy osvity Ukrainy». Nakaz № 127 vid 03.05.99 (Iz zminamy, vnesenymy zghidno z Nakazom MON N 439 (z0570-01) vid 07.06.2001) [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://www.osvita.ua/Ser_ocv/3076
3. Bludova L. Rol psykholohichnoi sluzhby v navchalno-vykhovnii roboti // Osvita. Tekhnikumy, koledzhi. – 2004. - № 1. – S.31-37.
4. Diialnist psykholohichnoi sluzhby: metodychni ta etychni aktsenty: metodychnyi posibnyk / uporiadnyk K.M. Mulika. – Poltava: POIPPO, 2007. – 156 s.
5. Zeer Je. F. Psihologija professij: ucheb. posob. dlja studentov vuzov / Je. F. Zeer. – M.: Akademicheskij proekt; Ekaterinburg: Delovaja kniga, 2003. – 336 s.
6. Naukovo-metodychni zasady diialnosti psykholohichnoi sluzhby: [navch.-metod. posib.]: v 2 t. / za red. V.H. Panka, I. I. Tsushka. – K.: Nika-Tsentr, 2005.
7. Panok V. H. Psykholohichna sluzhba u vyshchomu navchalnomu zakladi / V. H. Panok // Aktualni problemy psykholohii: zbirnyk naukovykh prats Instytutu psykholohii im. H. S. Kostiuka APN Ukrainy. – K.: Lohos, 2008. – T. 7. – Vyp. 13. – S. 119-124.
8. Poplanova T.A. Psihologo-pedagogicheskoe soprovozhdenie uchashhihsja / T.A. Poplanova // Professional'noe obrazovanie. – 2006. - № 5. – S.20-25.

Резюме. Стаття посвящена дослідженню ролі психологічної служби в освітньому просторі вузу з урахуванням культурних, соціальних, економічних реалій оточуючого світу. Освітлюються основні завдання діяльності психологічної служби вузу по психологічній підтримці та супроводженню студентів в їх особистому і професійному розвитку.

Ключові слова: психологічна служба, вище навчальне закладення, особистість, професійний розвиток, психологічне супроводження, психологічна допомога.

Summary. The article deals with the role of psychological service in the educational environment of higher education establishment considering cultural, social and economic realities of the world. The main objectives of higher educational establishments' psychological service activity as to psychological support and assistance of students in their personal and professional development are demonstrated.

Key words: psychological service, higher education establishment, personality, professional development, psychological support, psychological assistance.

УДК 005.591.6: 159.9.07-051

О.Б. ПЕТРЕНКО

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА В ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ «ШКОЛИ СПРИЯННЯ ЗДОРОВ'Ю»

Проаналізовано зміст, напрями і особливості інноваційної діяльності практичного психолога в організації роботи «Школи сприяння здоров'ю». Схарактеризовано основні етапи інноваційної діяльності психологічної служби; з'ясовано, що інноваційна діяльність практичного психолога максимально сприяє формуванню соціально активної, творчої особистості, здатної до самостійної власної життєдіяльності. Визначено, що найбільш ефективними серед інноваційних технологій є інтерактивні технології. Своєю чергою, інтерактивні технології діяльності практичного психолога розподілено на технології діагностики, технології навчання і технології впровадження. Доведено, що інноваційна діяльність практичного психолога в організації роботи «Школи сприяння здоров'ю» сприяє позитивним змінам у стані здоров'я учнів, у їхній здатності адаптуватися до умов сьогодення.

Ключові слова: «Школа сприяння здоров'ю», інноваційна діяльність, практичний психолог, інтерактивні технології.

Постановка проблеми. Збереження й розвиток здоров'я молодого покоління – найважливіша функція шкільної освіти. На законодавчо-нормативному рівні вона закріплена Законами України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», Концепцією позитивної мотивації на здоровий спосіб життя в дітей та учнівської молоді [7].

Конституція України визначає життя і здоров'я людини найвищими соціальними цінностями. Держава несе відповідальність перед людиною за свою діяльність і зобов'язана вирішувати завдання виховання здорового покоління, від чого значною мірою залежить соціально-економічний розвиток країни. Відтак, одним з найважливіших напрямів виховної роботи сьогодні є формування здорового способу життя, фізичних здібностей особистості.

З М І С Т

<i>Передмова</i>	3
Павелків Р.В. Завдання та перспективи психологічної служби РДГУ	4
Петренко О.Б. Інноваційна діяльність практичного психолога в організації роботи «школи сприяння здоров'ю»	8
Литвиненко С.А., Ямницький В.М. Психологія травми: трансгенераційний та феноменологічний аспекти	14
Абрамова С.В. Психолого-педагогічна діагностика сформованості соціальної активності у старших підлітків	17
Артемова О.І. Креативність як чинник розвитку професійних якостей майбутнього практичного психолога	22
Барно О.М. Причинно-наслідкові відносини у психології розвитку особистості	26
Білоус Р.М., Боровська А.С. Ціннісні орієнтації в процесі самоактуалізації старшокласників	31
Большакова А.М. Поведінка типу А як проблема професійного здоров'я майбутніх менеджерів	33
Борейчук І.О., Євдокимов Р.В. Умови використання арт-терапевтичних технік в роботі із геронтопсихологічною групою клієнтів	36
Борисова А.О. Психологічний моніторинг міжкультурної адаптації студентів-іноземців у країні навчання	40
Бучко В.Б. Проблема справедливості психологічний аспект	43
Вознюк Ю.С. Аналіз проблеми самоствердження особистості	49
Воробійов А.М., Демчук О.О. Умови адаптації та фактори дезадаптації студентів до навчання у вищому навчальному закладі	52
Воронов Н.П., Курячий С.В. Здоровьесберегающие технологии в профилактике состояния здоровья студентов специальной медицинской группы с заболеваниями сердечно-сосудистой системы и опорно-двигательного аппарата	55
Герман Л.В. Значущість психологічної складової у професійній підготовці правоохоронців	60
Грицюк І.М. Емоційне виховання як засіб запобігання емоційної травми у дітей	63
Грубляк В.В. Розвиток пізнавальної активності студентів в процесі самонавчання	66
Давидюк С.Г., Пащенко О.О. Психологічні особливості прояву креативності студентів гуманітарного та технічного профілю	71
Демянюк О.Б. Образ світу як психологічна основа самореалізації молоді	74
Дружиніна І.А. Емпатія у системі професійно важливих якостей майбутніх психологів	78
Дучимінська Т.І. Соціально-психологічний тренінг як засіб корекції проявів особистісної безпорадності студентів	82
Жарікова С.Б. Образ «Я» підлітка у цілісній моделі психологічного здоров'я особистості	85
Жидко М.Е., Лушина Т.А. Проблема психологічної структури научного мировоззрення у студентів сучасного технічного університету	89
Жидко М.С., Кравченко К.О. Особливості переживання у льотчиків на гострій стадії горя	93
Жидко М.С., Журавская О.В. Особливості психологічної диференціації професійної дезадаптації, професійної деформації та емоційного вигорання	99
Жизномірська О.Я. Психологічне здоров'я особистості молодшого шкільного та підліткового віку	103
Іванашко О.Є., Вічалковська Н.К. Соціально-психологічна адаптація особистості в умовах інклюзивної освіти	107
Іванова Н.Г. Психологічні основи підготовки, необхідні для успішного професійного становлення фахівців: ретроспективний аналіз проблеми	110
Істинюк І.Д. Педагогічна практика – провідний засіб забезпечення готовності студентів до інноваційної виховної діяльності з молодшими школярами	114
Кідалова М.М. Фасилітативний супровід емоційних бар'єрів у підлітковому віці як умова збереження психологічного здоров'я	118
Корчакова Н.В. Диспозиційні основи просоціальності	124
Коширець В.В., Шкарлатюк К.І. Самофутурування як чинник самореалізації студентів з порушеннями розвитку	129
Крюкова Л.В. Сучасні підходи щодо динаміки емоційних процесів та їх впливу на здоров'я особистості школяра	132
Кулаков Р.С. Особливості профконсультаційного супроводу професійного самовизначення старшокласників впродовж навчання в школі	135
Кулакова Л.М. Моральний розвиток особистості засобами художньої літератури як підґрунтя формування почуття власної гідності у молодших школярів	140
Курдибаха О.М. Теоретичний аналіз проблем гендерного розвитку підлітків у процесі соціалізації	144
Левус Н.І., Волошок О.В. Самоставлення у студентів з різною навчальною мотивацією	146
Левшунова К.В. Благополуччя та здоров'я: спільне та відмінне між поняттями	151
Лисенко Л.М. Теоретичні аспекти проблеми психічного здоров'я особистості	154

Ліщук А.В. Вплив ціннісних орієнтацій на професійне самовизначення старшокласників	157
Луцик Г.О. Напрямки роботи соціальних педагогів з профілактики девіантної поведінки підлітків	160
Марчук Ю.С. Психолог-практик та психолог-теоретик: особливості формування професійного мислення	163
Назаревич В.В., Коротун В.В. Використання малюнкових технік психотерапії для самоідентифікації студентів.....	166
Нікула Н.В. Шляхи формування методичної культури студентів на етапі професійної підготовки	170
Новік Л.О. Психологічні складові іміджу психолога	173
Ногачевська І.О. Розуміння текстів – базовий компонент вузівського навчання студентів.....	176
Олексієнко С.Б. Оволодіння майбутніми правоохоронцями психологічними знаннями, необхідними для створення соціально-психологічної характеристики об'єкта оперативного інтересу з політичного середовища.....	180
Олійник О.В. Готовність майбутнього вчителя початкової школи до виховання господарської культури молодших школярів	184
Павелків В.Р., Мокич Н.В. Психологічні ознаки в системах соціокультурного простору молодіжних субкультур	187
Паливода О.О. Психологічні аспекти професійного становлення особистості у вищому навчальному закладі	193
Петренко Н.В. Модель становлення професійної спрямованості менеджера на етапі навчання у вищому навчальному закладі.....	197
Пилип'юк Т.О., Мушкевич М.І. Гендерна диференціація особистісних особливостей осіб з різним ставленням до репродуктивного здоров'я	201
Пилипака Ю.І., Гамарнюк О.В., Романюк В.Л. Психічна травма як функціональна модель розладів психіки і поведінки особистості	205
Піонтковська Д.В. Розвиток національної ідентичності особистості в юнацькому віці	210
Рибак В.А. Особливості процесу соціально-психологічної адаптації першокурсників з особливими потребами.....	214
Рудь Г.В. Гендерні аспекти формування перспектив власного кар'єрного росту сучасної молоді.....	217
Рудюк О.В. Психологічне здоров'я особистості як копінг-ресурс подолання кризи безробіття.....	221
Савелюк Н.М. Елементи релігійного дискурсу в освітньо-виховному просторі України.....	226
Савенко Д.О. Проблема самоідентичності жінки в період раннього онтогенезу дитини	230
Савуляк В.О. Особливості запиту студентів щодо діяльності психологічної служби ВНЗ	233
Самойлова Н.В., Метіль Я.М. Підходи до розвитку психологічної компетентності студентів-валеологів	237
Ставицька О.Г. Оптимізація консультативної взаємодії психолога з клієнтом технологіями самопрезентації	240
Стаднік І.В., Мушкевич М.І. Психологічні особливості переживання посттравматичного стресового розладу (ПТСР) учасниками зони антитерористичної операції (АТО).....	244
Сторож О.В. Розвиток складових творчої соціалізації особистості	248
Тищенко І.А. Вплив статево-рольових стереотипів на професійну самореалізацію жінок у руслі проблеми гендерної освіти.....	254
Угрин О.Г. Роль організаційної ідентичності у процесі професійного становлення молодого спеціаліста.....	257
Федоренко Р.П. Вплив залежності партнерів від соціальних мереж на шлюбно-сімейні взаємини.....	261
Федюк Т.М., Корчакова Н.В. Особливості розвитку самооцінки у процесі соціалізації дітей з вадами слуху	264
Хлівна О.М. Психопрофілактика здоров'я в студентському віці	267
Хупавцева Н.О. Поняття соціального статусу у контексті проблеми становлення особистості.....	270
Чагарна С.Є. Особливості інтеграції дітей з порушеннями слуху	274
Чмир Т.В. Вольова сфера особистості: теоретичні аспекти	277
Шаповал І.М. Механізми EGO-захисту як детермінанта адаптивної стратегії особистості	280
Шевців М.В., Романюк В.Л. Особливості взаємозв'язку кольору очей і темпераменту у студентів-біологів в умовах рівненщини	285
Шевчик Р.В. Дослідження та корекція уваги у підлітків	288
Шуль М.Т. Теоретичні основи формування здорового способу життя учнів початкових класів як психолого-педагогічна проблема	292
Відомості про авторів	296

Наукове видання

ПСИХОЛОГІЯ: РЕАЛЬНІСТЬ І ПЕРСПЕКТИВИ

**Збірник наукових праць
Рівненського державного гуманітарного університету**

Випуск 4

Заснований у 2013 р.

Редактор збірника **Павелків Р.В.**
Відповідальний за підготовку збірника до видання **Безлюдна В.І.**
Технічний редактор **Суходольський В.І.**
Комп'ютерна верстка **Осипчук О.П.**

Здано до набору 22.04.2015 р. Підписано до друку 06.12.2013 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 29,14. Замовлення № 27042015 Наклад 90

Адреса: 33000 м. Рівне, вул. Ст. Бандери, 20
e-mail: dokacentr@mail.ru

Видавництво ТЗОВ "Дока центр"
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
Серія РВ № 54 від 09.09.2011

П - 86 **Психологія: реальність і перспективи. Збірник наукових праць
Рівненського державного гуманітарного університету. – Випуск 4. – Рівне:
РДГУ, 2015. – 300 с.**

ISBN 978-966-2695-00-7

Збірник наукових праць містить статті які відображають теоретичні та практичні аспекти найважливіших проблем психологічної науки.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, вихователів, практичних працівників освіти, керівників дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК 316.627:159.9

ББК 88